

ROSA TIMMER

Het is een kleine houten deur waar je bijna automatisch je hoofd buigt als je naar binnen stapt. Het valt nauwelijks op, maar aan de Radesingel 11 in Groningen zit – in een herenhuis – de enige abortuskliniek van het Noorden. Groningers, Friezen, Drenten maar ook Duitsers komen naar de kliniek die hier sinds 1972 zit. Recht tegenover de Sint Jozefkathedraal. Eenmaal binnen ontvouwt zich een doolhof met op de begane grond de behandelkamer en rustruimte. Op de eerste verdieping een receptie met zacht licht en verse bloemen die iets weg heeft van een wellnesscentrum, spreekkamers die uitkijken op het water en het langwerpige kantoor met erkerramen. Hier werkt directeur-bestuurder Ellie Oosterhuis (41), die haar deur altijd openhoudt voor grote en kleine vragen van haar personeel.

In Amerika is sinds juni abortus in bijna de helft van de staten verboden. Van baas in eigen buik is geen sprake meer. Volgens Oosterhuis lijkt het of we hier alles goed voor elkaar hebben, maar moeten we niet te naïef zijn over de Nederlandse situatie. „In Amerika verwachtten ze nooit dat dit zou gebeuren en moet je nou zien. Er zit enorm veel geld in de anti-abortuslobby. Nu dit doel in Amerika is bereikt, hebben zij meer geld en tijd over voor de rest van de wereld.”

Bovendien is abortus nog altijd verankerd in het wetboek van strafrecht. Abortus is moord, tenzij... Aan die tenzij-voorwaarden voldoet de kliniek in Groningen bij elke verrichting, maar uiterste precisie en zorgvuldigheid zijn geboden. Een overtreding van de regels en de artsen, verpleegkundigen en medewerkers zijn overgeleverd aan het strafrecht.

Naast Oosterhuis aan de grote ovale tafel zit Dick Bouman (74), arts van het eerste uur bij Stimezo. Tegenwoordig voert hij alleen nog mannensterilisaties uit aan de Radesingel, ook een onderdeel van de totale zorg. Daarnaast is hij abortusarts in Duitsland, waar abortus nog iets meer in de doofpot wordt gestopt dan in Nederland.

„Nog niet zo lang geleden waren er geen abortusklinieken in Duitsland. Er hingen hier tot 20 jaar terug bordjes met ‘warte zimmer’, zoveel Duitsers kwamen hier”, vertelt Bouman. Hij klopte als jonge arts in 1978, na een reis naar India, aan bij de abortuskliniek. Die weliswaar niet legaal was, maar waarvan iedereen wist wat er gebeurde.

Hij zocht naar een inkomen, maar vond zijn roeping. Het was toen een andere sfeer. „We waren ons er allemaal van bewust dat het niet legaal was. Onze medische leider zei: als je een fout begaat, sta je in de krant. Dan kan de kliniek sluiten. Alles draaide om zorgvuldigheid en de illegaliteit hing als een zwaard van Damocles boven ons hoofd.” Die zorgvuldigheid zit nog steeds in het DNA van de kliniek: Stimezo staat voor stichting medisch verantwoorde zwangerschapsonderbreking.

De allereerste abortuskliniek in Nederland was het Mildredhuis in Arnhem. Dat ontstond in 1971 uit een groep huisartsen die vond dat de situatie onhoudbaar was. Vrouwen die ongewenst zwanger waren, moesten naar Engeland voor een behandeling, raakten ernstig gewond of overleden op keukentafels door amateuristische abortussen. Was er al een arts bereid heimelijk abortussen uit te voeren, dan ging dat als een lopend vuurtje. Een jaar later opende Stimezo in Groningen.

Er was weinig geld. Het betekende dat de kliniek zuinig moest zijn met instrumenten. Bouman: „Zuigcanules (de zuigbuis waarmee de baarmoeder wordt leeggemaakt) maakten we zelf, van buisjes die we per meter kochten, polijstten en in de juiste vorm uitsneden. Die buisjes gebruikten we rustig vijftig tot honderd keer, tot je moest uitkijken dat ze niet braken.” Een wereld van verschil met nu, waarin wordt behandeld met wegwerpcanules.

Ook was er nog geen echo-apparaat en dat had soms grote gevolgen voor de behandeling. Bouman heeft het nog scherp voor de geest. „We moesten de duur van de zwangerschap schatten aan de hand van het verhaal van de vrouw en inwendig onderzoek. We

Abortus nog steeds taboe

De abortuskliniek in Groningen bestaat 50 jaar. Ter ere daarvan opent de kliniek voor het eerst haar deuren voor een journalist. Afllevering 1: Stimezo begon in de illegaliteit in 1972, hoe staat het er nu voor?

Centrum Seksuele Gezondheid Noord-Nederland

Aan de Radesingel 11 in Groningen huist het Centrum Seksuele Gezondheid Noord-Nederland (CSGNN) dat bestaat uit Stichting Stimezo (abortuszorg en mannensterilisaties) en Stichting SGNN (voormalig Rutgershuis) dat hulp biedt op het gebied van anticonceptie, soa en seksuologische vragen. Daarnaast geeft het centrum voorlichting over seks aan jongeren, studenten, ouders en professionals.

De serie

Twee weken zat verslaggever Rosa Timmer in de spreek- en behandelkamers van de abortuskliniek in Groningen. De voorwaarde was dat de cliënten toestemming gaven voor haar aanwezigheid en hun privacy gewaarborgd bleef. Het geeft een intiem beeld van de abortuszorg. Vandaag een verhaal over de historie en gevoeligheid van de abortuskliniek. De volgende afllevering gaat over de besluitvormingsgesprekken waarin verpleegkundigen onderzoeken of de vrouw een weloverwogen keuze maakt, afllevering 3 gaat over mannensterilisaties als een van de betrouwbaarste vormen van anticonceptie. In afllevering 4 kijkt u mee in de behandelkamer bij een abortus en in de slotaflevering blikken vrouwen terug op hun abortus.

konden behandelen tot 12 weken, maar echt zeker weten deed je het niet. Soms bleek tijdens de behandeling dat de zwangerschap al veel verder was dan gedacht. Dat was zweten, want je moet het zien op te lossen. De baarmoeder moest leeg.”

De kliniek in Groningen was een van de voorlopers in de aanschaf van het echo-apparaat. Toen de Wet Afbreking Zwangerschap inging in 1984 en de abortuskliniek legaal werd, werd ze geclassificeerd als eerste trimesterkliniek. Abortussen kunnen hier tot een zwangerschap van 12 weken en 6 dagen.

De kliniek is allang niet meer alleen een abortuskliniek, maar is uitgegroeid tot een centrum voor seksuele gezondheid (zie kader). Er kunnen soa-testen worden gedaan, spiraaltjes geplaatst, er is een seksuoloog die spreekuur houdt en mannen die seks hebben met mannen kunnen er terecht voor PreP (anti-hiv medicijn). Een ontwikkeling waar Oosterhuis blij mee is. „Ik ben er trots op dat wij het totaalpakket kunnen bieden. Als je het dan toch over zo'n taboe-onderwerp als seks hebt, dan is het logisch om ook anticonceptie en soa's te bespreken. En om goed door te vragen en te kunnen verwijzen als er sprake is van seksueel geweld. Wij hebben alles onder een dak. Ik voel mij ook meer een directeur van een centrum voor seksuele gezondheid dan van een abortuskliniek. Het hoort allemaal bij elkaar.”

De ontwikkeling is niet alleen logisch, maar ook noodzakelijk voor het voortbestaan. Want de toegankelijkheid van abortuszorg staat onder druk, vertelt ze. „Het ministerie geeft een vergoeding per verrichting die gebaseerd is op grote klinieken met minimaal 2000 behandelingen per jaar. Voor ons, met rond de 1300 behandelingen, is het te weinig vanwege de bijkomende kosten als wij bijvoorbeeld iets moeten vervangen. Het scheelt dat we een historisch voordeel hebben, omdat we dit pand in bezit hebben, anders waren we wellicht al verdwenen.”

Maar de financiering is niet het enige probleem. De tendens dat abortus een gevoelig onderwerp is, stoort haar. „Abortus is een taboe. Je ziet het terug in de politiek. In het regeerakkoord is afgesproken initiatiefwetten met betrekking tot abortus, zoals de bedenktijd en de medicamenteuze abortus bij de huisarts, als vrije kwestie te behandelen. Dat betekent dat alle Kamerleden een persoonlijke afweging mogen maken, los van het partijstandpunt. Dat vind ik voor kiezers kwalijk, want eigenlijk weet je niet waarvoor je stemt.”

Het taboe is de reden dat de kliniek voor het eerst in 50 jaar haar deuren opent voor een journalist. „Vanwege de gevoeligheid van het onderwerp zijn we van nature ge-

neigd onder de radar te blijven. Maar ik merk dat in het maatschappelijk debat kennis ontbreekt over hoe het hier gaat. Ons werk is genuanceerd en wij voelen ons geframed vanuit partijen die denken dat zij weten hoe we hier werken. Sterker dan daarop te reageren, is het om te laten zien hoe het hier gaat.”

Een paar jaar geleden werd duidelijk dat de anti-abortuslobby stevig in Groningen huist. Een cliënt van de kliniek deed in april 2021 haar verhaal in *Dagblad van het Noorden*. Ze was door demonstranten voor de deur lastig gevallen. „Ik had die demonstranten niet verwacht en kwam helemaal overstuur binnen. Sowieso voel je je op dat moment heel kwetsbaar en precies dan komen dit soort mensen zich met je grootste privé bemoeien. Een heel vervelende ervaring, het heftigste van de hele abortus.”

Oosterhuis: „De demonstranten stonden hier al jaren, maar de manier van benaderen werd steeds indringender. Wat er gebeurde, was dat een vrouw door ogenschijnlijk vriendelijke mensen direct werd aangesproken op iets heel persoonlijks, terwijl ze op het punt stond de kliniek binnen te gaan. „Je bent al moeder”, zeiden ze bijvoorbeeld, in plaats van te vragen of ze met iemand in gesprek mochten. Of: „Je hoeft het niet te doen.”

Ellie Oosterhuis is sinds 2012 directeur-bestuurder van Stimezo. FOTO NIENKE MAAT

Na een langgerekte discussie over het recht op demonstreren en het recht om niet lastiggevallen worden, kwam burgemeester Koen Schuiling van Groningen met een oplossing. De demonstranten werden op afstand geplaatst, waardoor ze cliënten niet meer rechtstreeks kunnen aanspreken. Oosterhuis: „Vrouwen kunnen hier nu naar binnen zonder lastiggevallen te worden, dat vind ik het allerbelangrijkst. Je moet een individuele cliënt niet lastigvallen met het

“
**IK MERK DAT IN HET
 MAATSCHAPPELIJK DEBAT
 KENNIS ONTBREEKT
 OVER HOE HET HIER GAAT**

Voor de abortuskliniek in Groningen staan al tientallen jaren af en aan demonstranten. Op deze foto staan voor- en tegenstanders van abortus. FOTO D. VAN DER VEEN/COLLECTIE GRONINGER ARCHIEVEN

maatschappelijk debat. Zeker niet als zij op zo'n kwetsbaar moment hier voor de deur staat.”

Oosterhuis zegt dat demonstranten niet hoeven te vrezen dat vrouwen die eigenlijk geen abortus willen, een abortus ondergaan in de kliniek. „Je hoeft vrouwen niet tegen te houden om met een professional in gesprek te gaan. Het is ook ons doel om te kijken of iemand echt een abortus wil, of dat het beter is om de zwangerschap uit te dragen.”

Daarbovenop hebben alle abortusklinieken te maken met doodsb bedreigingen. Daarvoor is in 2020 een man veroordeeld tot een celstraf. Oosterhuis ontving onder meer dreigmails en een video 'die je kent van IS'. De man dreigde medewerkers van de kliniek te onthoofden. Oosterhuis was niet bang. Ze vindt zichzelf vaak overmoedig, maar het hakte er wel in. „Ik vond het het heftigst toen ik mijn medewerkers moest vertellen dat er twijfels waren over de veiligheid van hun werkplek. We zijn gewoon doorgedaan, maar het kwam wel binnen.”

Of ze weleens getwijfeld heeft over haar baan? „Nooit. Ik werd er alleen maar standvastiger van. Ik wil me niet laten weerhouden door bedreigingen; die mogen nooit effectief zijn. Het is belangrijk dat mensen de hulp krijgen die ze nodig hebben.”